



*“Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar
Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar”.*

Necip Fazıl

İbrahim YASAK

Hiç düşündünüz mü, bilmiyorum. Doğup büyüdüğümüz şehre ait bir şey duyduğumuzda ya da gördüğümüzde dikkat kesilir, ilgilenir, inceler ve bilgi edinmeye çalışırız.

Bizi, o topraklara çeken bir şey vardır.

Öyle ki, çok alâkadar olmasak dahi şehrimizin futbol takımının yaptığı maç sonucunda galibiyetiyle sevinir, yenilgisiyle üzülürüz. Şehrimizde meydana gelen sel felaketini, yangını, doğal afeti duyduğumuzda içimiz burkulur hep... Hele başka bir şehirde isek şehrimize ait trafik plakasını taşıyan bir aracı görmek bile bizi heyecanlandırır; durur bakarız, içimiz kabarıyor; bir dosta kavuşmanın heyecanını yaşarız. Bizim oralara ait bir türküyü duyduğumuzda sılanın hasretine kapılır, hüzünleniriz hemen... Sazın ve sözün efsunkâr ritmi alır götürür bizleri o günlere ve o topraklara...

O topraklar ki, çocukluğumuzu taşıyor, hatıralarımızı yaşatır. Orada doğmuş, orada büyümüş olabiliriz; hatta bütün bir ömrümüzü orada

geçirmiş olabiliriz... Adımlarımızı attığımız sokak orasıdır; top koştuğumuz, aşık, kömen, cıncık oynadığımız, kışın ayazında kızaklarımızla yarış yaptığımız yer orasıdır. İlk aşkımız ya da ilk kavgamız orada olmuştur. Bizim sokağımızdır orası, mahallemizdir, şehrimizdir; bizimidir kısacası... Mescidiyle, okuluyla, dallarından meyvelerini kopardığımız ağaçlarıyla bizimdir; bize aittir, bizden parçalar taşır, biz de oralardan... Nerelisin denildiğinde mahallemizi söyleyerek gurur duyduğumuz, mahallelimiz gibi olmaya ve davranmaya çalıştığımız yerdir orası...

Muhakkak ki mekânlar bizleri bir yere ait kılar. Ama bir yere ait olmak sadece o yerde ikamet etmek demek değildir. O mahallede o şehirde oturmak önemlidir ve gereklidir ama o yere ait olmak için, o bölgede oturanlar gibi davranmak, tavır almak insanı o mahalleli veya o şehirlili yapar ancak...

İşte o zaman, “kimsin” ya da “nerelisin” denildiğinde her ne kadar mekân olarak mahallemizi veya

şehrimizi teleffuz etsek, o mahalleli ve şehirlili gibi davranış sergilediğimizde oralı olarak intiba bırakırız insanların üzerinde... Zira, farklı şehirlerde karşılaştığımız insanlar bizim davranışlarımıza, sözlerimize ve tavır alışlarımıza bakarak, farklılığımızı ayırt eder ve bizi başkalarından ayıran hususun idrakiyle “kim” ve “nereli” olduğumuzu sorarlar.

Bu sorunun cevabı ikamet adresimizin ötesinde bizi biz yapan ortak değerlerimizin hayatımıza ve davranışlarımıza yansıyan ve yaşam biçimimizi oluşturan özellikleridir, kültürüdür ve kimliğidir.

Bir şehre ait olmak o şehrin kültürel potasında erimek, onu benimsemektir; o kültürel dokuyu bir yaşam biçimi olarak kabullenmek ve yaşamaktır. Aynı mahalleli veya aynı şehirlili olmak ortak davranış paydasında bir arada olmaktır.

Bu kültürel doku dar anlamda mahallelikten başlayıp halkayı genişleterek önce kendi şehrine ve daha sonrada ülke tamamına yayılan mahallilikten milliliğe ve oradan evrenselliğe uzanan geniş bir çerçeve-

Bir Yere Ait Olmak

yi kapsar. İççe halkalardır, birbirini tamamlayan ve bütünleyen... Bir medeniyet inşasıdır kısacası...

Bu nedenle, şehir ile insan arasında etkileşimli ve çift taraflı bir bağ vardır. Şehir ve insan karşılıklı ve sürekli olarak birbirini inşa eder. Birbirinden beslenir, birbirine yaslanarak vücut bulur. İnsan yaşadığı mekânı işleyerek konaklamak için ev, ulaşım için yol, meydan, eğitim için okul, sağlık için hastane, parklar, mesire alanları, çeşmeler, kamu binaları, hanlar, hamamlar yaparak bir şehir inşa eder. İnsanların ruh coğrafyasına göre bir şehir silueti ve mimarisi oluşturur. Şehir ise içerisinde yaşayanlara yaşam imkânları sunarak ve yön vererek insanı etkiler ve şekillendirir. İnsan o şehrin sokakları, caddeleri, alış veriş mekânlarından beslenerek yaşamaya başlar. Öyle ki insan ve şehir yaşam stili olarak birbirinin tamamlayıcısı olur. İnsan şehirle, şehir insanla uyumlu yaşamaya başlar.

Şehir, kendine şekil veren insanın ruh dünyasının maddeye ve mekâna dönüşmüş halini alır. Şehir ve in-

san öyle bütünleşir ki, Necip Fazıl'ın dizelerinde dediği gibi şehir ve insan içiçe girer adeta... *"Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar/ Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar"*.

Bu nedendir ki, her insanın ruhu ve kimliği olduğu gibi şehirlerin de ruhu ve kimliği vardır. Şehri diğer şehirlerden farklı yapan ve anlamlı kılan da budur, kimliğidir.

"Kimlik"asında "kim" olduğunun, "kimden" geldiğinin ve "nereli" olduğunun, hangi genleri taşıyarak, nasıl bir dokuya sahip olduğunun ifade biçimidir.

Bir şehrin ve insanın "kim"liği bir bakıma geçmiştir, birikimdir, geçmişten bugüne taşıdığı değerleridir ve geçmişin üzerine bugün neler ilave ederek, geliştirerek yarınlara bırakacağıdır.

İnsanların özgeçmiş olduğu gibi, şehirlerin de özgeçmiş yani bir tarihi vardır. Her ikisi de dünden bugüne taşıdıkları, varlıklarını oluşturan kültürel dokulara sahiptir. Bu doku ve birikim, insanı ve şehri başka insanlardan ve başka şehirlerden ayırt

eder, kendine özgü kılar, farklılığını ve özgünlüğünü temsil eden semboller ve hususiyetlerle belirgin olur ve anılır. Bu birikimler hem şehre hem de insana değer ve anlam katar. Yine bu birikimler onların varlık nedenleri ve kimliklerini oluşturur.

Aynı coğrafyadaki geleneksel ana dokudan beslenen kendilerine ait anlamlı ve derinlikli hususiyetleri, kendilerine özgü kimliği ortaya koyar. Kimliğini koruyan varlığını sürdürür, aksi durumda ana doku içerisinde erir ve karışır gider. Teknolojik imkânların mesafeleri ve duvarları ortadan kaldırdığı günümüz dünyasında çalışma ve yaşama ortamlarının tekdüze ve tek biçime dönüşmesi, geleneksel dokunun kendine özgü yaşama biçimini değiştirdiği bir süreci yaşamaya başlıyoruz artık...

Ve giderek şehirler tek tip, insanlar tek tip olmaya doğru sürükleniyor. Her şehir birbirinin benzeri, her insan bir birinin kopyasına dönüşüyor.

Kısacası "kimlik"ler kayboluyor.